

Мельничук І.Ю.

доцент кафедри живопису та композиції,
Національна академія образотворчого
мистецтва і архітектури, заслужений
художник України

НАТЮРМОРТ, ІНТЕР'ЄР – САМОСТІЙНІ ЗАВДАННЯ ПІД ЧАС ЛІТНЬОЇ ПРАКТИКИ

Анотація: У статті висвітлюються практичні та теоретичні особливості виконання самостійних завдань «натюрморту, інтер'єру» під час літньої практики для студентів I – II курсів факультету образотворчого мистецтва.

Ключові слова: натюрморт, інтер'єр, етюд, композиція, колорит.

Анотация. Мельничук И.Ю. Натюрморт, интерьер – самостоятельные задания во время летней практики. В статье освещаются практические и теоретические особенности выполнения самостоятельных заданий «натюрморта, интерьера» во время летней практики для студентов I – II курсов факультета изобразительного искусства.

Ключевые слова: натюрморт, интерьер, этюд, композиция, колорит.

Annotation. Melnychuk I.Yu. Still-life, interior – independent task during summer practice. In the article covers practical and theoretical aspects for fulfillment of tasks «still-life, interior» during summer practice for students of the I – II courses faculty of fine art.

Key words: still-life, interior, sketch, composition, colour.

Постановка проблеми. Натюрморту і інтер'єрному жанру в НАОМА приділяється велика увага, тому що виконання даних завдань уособлює в собі не тільки навчально-аналітичну проблему, але й творчу, оскільки спонукають студентів до пошуків відчуття, гармонії закінченого образу, через вияв ініціативи особистих творчих здібностей.

Проблеми стосовно композиції, які виникають в процесі живопису та колориту розглядаються у численних працях художників та мистецтвознавців [1.245; 5.167; 7.48].

Академічне завдання натюрморт та інтер'єр у навчальному процесі потребує окремої уваги. Альбоми та каталоги із ілюстраціями творів видатних майстрів формують у студента певну уяву про розмаїття творчих підходів у стильовому рішенні зазначених жанрів [2.70; 11.332].

Ознайомлення з творчістю відомих художників даного жанру в ілюстративному матеріалі не дає повної відповіді на численні запитання, які виникають в процесі роботи. Тому осмислення специфіки ведення виконання самостійних завдань під час пленеру студентами I і II курсів, відбувається зародження творчого формування молодого художника. На даному етапі навчання є актуальним, як у загально теоретичному так і в навчально-методичному сенсі.

Мета пропонованої розвідки полягає у комплексному теоретичному розборі виконання цих завдань та формування методичних рекомендацій.

Результати досліджень. Під час літньої практики з живопису на першому і другому курсах студенти обов'язково повинні виконати такі самостійні завдання: натюрморт та інтер'єр. Розглянемо кожне з них окремо.

Натюрморт

Наприкінці практики перед студентами ставиться завдання виконати натюрморт. Тематично вони можуть бути різними – з предметів побуту, квітів, овочів, фруктів тощо. Особливе значення матиме постановка натюрморту на пленері (на тлі пейзажу, річки чи архітектурного об'єкта). При виконанні такого завдання студенти зроблять для себе певні відкриття з погляду формального, тематичного, тонально-пластичного вирішення. Вплив пленеру на предмети натюрморту дуже великий. Сонячні промені на них, рефлекси, фрагменти пейзажу – усе це створить нові асоціації, які нададуть нового бачення і розуміння природи в часі і просторі; усе це кардинально відрізнятиме виконані роботи від натюрмортів, написаних упродовж року в майстерні. Під час перебування на літніх канікулах уяву студентів можуть захопити нові реалії, нові місця, що дасть можливість самостійно поставити і написати цікаві натюрморти з оригінальних і красивих за формою предметів, характерних для даного регіону, квітів тощо.

Натюрморт більше, ніж будь-який інший жанр, може обійтись без словесного опису; натюрморт потрібно уважно розглядати, заглиблюватись в нього. У цьому сенсі він – ключ до будь-якої картини, оскільки вчить осягати живопис; милуватись зображенням, його красою, силою, глибиною.

Надійшла до редакції 09.12.2011

У навчальному натюрморті підбір предметів, їхній пластичний зв'язок обумовлені певними завданнями, але змістовний зв'язок не повинен порушуватись.

Відмінна риса творчого натюрморту – повна підпорядкованість усіх елементів композиції образу теми. При виборі предметів студенти ретельно відбирають їх за тематичною ознакою. Щоб створити виразну композицію, немає потреби зображувати все, що попадає в поле зору, достатньо відібрати найхарактерніше і впорядкувати його, тобто встановити композиційний зв'язок. Емоційно-змістовного значення робота набуде в тому випадку, коли предмети, з яких створено композицію, матимуть функціональний зв'язок між собою.

У розробці сюжетно-пластичного зв'язку існують певні прийоми і методи, які допоможуть створити цільну і виразну композицію:

1. Предмети розміщені фронтально;
2. Паралельно до площини картини;
3. Розміщені по колу;
4. Розміщені по діагоналі у глибину простору.

При постановці натюрморту, студенти повинні розмістити предмети так, щоб вони не заважали один одному, більш того – взаємне розташування повинно підкреслювати, виявляти характерні особливості елементів постановки. Великий предмет, поставлений поруч з малим, виявить масштабність того і другого, світло на темному предметі або поруч із ним підкреслить тонові особливості. Нагромадження предметів може призвести до ускладнення композиції і зробити її маловиразною. Це стосується не тільки розміру предметів, але і їхнього кольору. Важливу роль відіграють тло і місце розміщення натюрморту. При всіх рішеннях тло і підставка повинні мати натуральний вигляд. Тлом може слугувати стіна з предметами, які на ній знаходяться, краєвид, дерев'яний паркан, зелень куща, вікно тощо. Підставкою – земля, стіл у саду, на веранді і т. п.

У процесі роботи студенти повинні самостійно час від часу робити самоаналіз, враховуючи весь арсенал загальноприйнятих законів:

1. Композиційний центр;
2. Точка зору;
3. Ритм;
4. Рівновага;
5. Формат;
6. Колірна гама;
7. Колорит.

Пам'ятаючи настанови викладача, студент може створити цікавий тематичний натюрморт, позначений свіжістю сприйняття, неординарністю мислення.

Інтер'єр сільської хати, церкви

Інтер'єр – обов'язкове завдання для виконання студентами, як під час проходження практики, так і під час перебування на канікулах. Художник завжди має бути спостережливим, і ці вимоги стосуються студентів I і II курсів. Їхнє завдання – спостерігати і писати етюди інтер'єру, якщо є можливість, у культових спорудах, пам'ятках архітектури, сільських хатах, господарських приміщеннях. Вивчення побу-

ту, декоративно-прикладних, ужиткових предметів у житлових приміщеннях, цікавих різьблень на дереві, камені, розписів у церквах, костелах, одягу і сільськогосподарського реманенту – не тільки збагатить знання студента, а й допоможе у вирішенні проблем і певних завдань, які можуть виникати під час роботи над написанням інтер'єру.

Перш ніж приступити до виконання завдання, студент зобов'язаний визначитись із освітленням у приміщенні, оскільки це відіграє важливу роль у даному завданні (природне освітлення, можливо електричне, освітлення від свічки чи газової лампи). Потрібно вибрати гарне місце, яке максимально розкриває тему даного мотиву з урахуванням етнічних чи культурологічних особливостей; з розумінням і великою повагою підійти до зображення тих чи інших деталей, які в цілому складають інтер'єр, розуміючи, що деталі приміщення створюють в ньому певну ауру. Мистець має у малому бачити велике, у великому – мале. В інтер'єрі виникає гра тіней з освітленням, причому тіні лежать на різних за фактурою, формою і структурою предметах.

Під час виконання даного завдання слід приділити велику увагу стилістичній подачі зображуваного бо у процесі роботи неодмінно виникатимуть проблеми при передачі тих чи інших моментів, деталей інтер'єру. Викладач зобов'язаний провести ґрунтовну бесіду на цю тему і спонукати на певних етапах виконання завдання до індивідуальних творчих відкриттів.

Робота над інтер'єром розвиває просторове мислення, служить однією із форм пізнання архітектурно-художньої культури минулого і сьогодення.

В зображенні інтер'єру велику роль відіграють закономірності перспективи, вміння їх практично застосовувати в своїй роботі. В даному завданні студенти зобов'язані правильно побудувати перспективу й ув'язати предмети обстановки між собою в конструктивно-тональному і колористичному відношенні. Колір і світлотінь роблять інтер'єр життєво правдивим. Архітектурні об'єми, членування форми, предмети створюють плановість. В їхньому зображенні повинні чітко виражатись пропорції, взаєморозміщення, масштаб, характер конструкції, колористичні й фактурні особливості.

Великий вплив на просторове вирішення інтер'єру має різне освітлення тих чи інших його частин. Для наочного враження можна подивитись репродукції художників К. Петрова-Водкіна, С. Жуковського, голландських майстрів.

Методика роботи над інтер'єром така ж сама, як і у всіх інших жанрах.

У процесі роботи потрібно звернути увагу на деякі особливості окремих етапів і композиційні та пластично живописні завдання, що виникають у зв'язку з цим. Світло і освітленість в інтер'єрі мають велике значення, цей фактор визначає сприйняття простору, архітектурних форм, кольору. Одне й те саме приміщення в різний час доби, при різному освітленні виглядатиме по-різному. Щоразу інтер'єр матиме свій настрій, колорит, що ставитиме перед студентами нові живописні завдання.

Точка зору і відходу від об'єкта зображення повинна бути такою, щоб натура вільно сприймалась поглядом. Кут зору має бути зручним.

Перед тим як приступити до виконання роботи, слід проаналізувати натуру, визначити її головні акценти, тонально-колірні й масштабні характеристики. Світло в інтер'єрі являє собою камертон світлого тону. Далі визначаємо, що буде наступним за силою тону, і робимо аналіз природи до найтемнішого. Разом з цим встановлюємо відношення кольорів за характеристикою «тепло-холод», в живописі інтер'єру це дуже важливо.

Відношення теплих і холодних тонів й створює враження глибини простору, яскравості світла, світлоповітряного середовища.

Після знаходження гармонійних колірних відношень і цільності великої форми студенти поступово проробляють деталі, моделюючи предмети інтер'єру, підпорядковуючи колористичне і тональне звучання загальній гармонії, загальному тону. Необхідно виділити композиційний центр, він не завжди може збігатися з геометричним центром полотна і з головною точкою сходження перспективи. Композиційний центр в інтер'єрі зазвичай виділяється кольором, світлом, контрастами; в ньому зосереджується основна увага мистця і глядача.

Висновки. В даній розвідці проаналізовано роль натюрмортного і інтер'єрного жанру під час роботи на літній практиці. Підкреслюється, що величезну роль у роботі над натюрмортом і інтер'єром відіграє світобачення мистця, його сприйняття даного мотиву, при чому сам автор виконує роль творця, він може щось додавати до зображуваного і щось відкидати – головне, створити переконливий образ даного мотиву. Робота над даними жанрами розвиває просторове мислення і являється однією із форм пізнання архітектурно-художньої культурної спадщини. Стаття порушує питання які виникають в процесі роботи над інтер'єром та натюрмортом: стосовно колориту, композиції, а також часу дня, який створює певний настрій на полотні, де автор намагається дати чітке пояснення методики ведення його з погляду викладача Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури.

Список рекомендованої літератури:

1. Алпатов В. Композиция в живописи. – М.; Л.: Искусство 1940.
2. Безхутрий М. М. П. Левченко: Альбом. – К.: Мистецтво, 1984.
3. Бецольд В. Учение о цветахъ. Спб.: Общественная польза. 1878.
4. Болотина Н. Проблемы русского и советского натюрморта. – М.: Советский художник, 1989.
5. Волков И. Композиция в живописи. – М.: Искусство, 1947.
6. Гапей А. Н. учредитель и издатель. Галерея искусств. Популярный журнал о творчестве мастеров изобр. искусства. Ч. 21/55., И. Грабарь/ – К., 2007.
7. Гоцук Ф. Композиция на свободную тему. – М. 1939.
8. Кантор А. Предмет и среда в живописи. – М.: Советский художник. 1981.
9. Капланова С. Г. От замысла и природы к законченному произведению: И. Суриков, Г. Врубель, З. Петров-Водкин. – М.: Изобр. искусство, 1981.
10. Киплик Д. Техника живописи. – М.; Л.: Искусство, 1950.
11. Лозинський О. Олекса Новаківський (Образотворчі матеріали): мистецький альбом /Остап Лозинський; Ін-т колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ; Національний музей у Львові ім. А. Шептицького: Благодійний фонд "Олекса Новаківський та його мистецька школа". – К.; Львів: Оранта, 2009.
12. Марцинский Г. Метод экспрессионизма в живописи. Петербург, "Академия", 1923.
13. Нюберг И. Курс цветоведения. – Госпромиздат, 1932.
14. Писанко М. Рух, простір і час в образотворчому мистецтві. – К.: Вища школа, 1995.
15. Пружан И. Пушкарев В. Натюрморт в русской и советской живописи. – Л.: Аврора, 1971.
16. Тарабукин Н. Опыт теории живописи. М.: Всероссийский пролеткульт, 1923.
17. Шегаль Г. Колорит в живописи. – М.: Искусство, 1957.
18. Юон К. О живописи. М.: ИЗОГИЗ 1937.
19. Ягдовская А. От реальности к образу. М.: Советский художник, 1985.